איטן מרצעני חד-שנתי עשבוני עם תפרחת מכבד דמוי שיבולת (יוני 2022)

ערגה אלוני

פתיח: **איטן מרצעני** Phleum subulatum מהדגניים, הוא מין חד-שנתי המצוי ברוב אזורי הארץ. לצמח תפרחת מכבד דמוית שיבולת הנושאת שיבוליות קטנות להן זוג גלומות שוות בגודלן חסרות מלענים. בשיבולית פרח אחד דו מיני פורה. הפרי גרגר הנובט בקלות בתחילת החורף.

———————

איטן מרצעני המשתייך למשפחת הדגניים, הוא צמח חד-שנתי נפוץ באזורי הארץ. בחורף עם הנביטה, מתפתחת בקרקע מערכת שורשים שהיא ציצה המאפיינת מיני דגניים. מהבסיס מתפתחים מספר גבעולים שהם קנים דקים נושאי עלים ובראשם תפרחת, גובהם עד 40 ס"מ.

איטן מרצעני: מימין ובאמצע- צמח שלם הגדל בשולי שדה בעל תפרחות רבות כל אחת נישאת בקצה עמוד פריחה. באמצע מבנה עלה: טרף מחודד, נדן העוטף את הגבעול וביניהם לשונית קרומית. צילמה ערגה אלוני©

בעל מפרקים נושאי עלים. העלה מורכב מפטוטרת הקרויה נדן וטרף. ביניהם לשונית. הנדן חלק עוטף את הקנה אורכו כ-5 ס"מ. בינו לבין הטרף מצויה לשונית קרומית (פינברון-דותן, דנין, 1991), אורכה 0.7 ס"מ שוליה קצרים ממרכזה לרוב צמודה לגבעול. הטרף ארוך ומחודד (6-17 ס"מ רוחבו 0.5 ס"מ) מצטרר בהמשכו ומסתיים בקצה צר. שולי הטרף מצוידים בזיפים קצרים ביותר. העורקים מקבילים.

איטן מרצעני: מימין, שיבולת לפני שלב פריחה. משמאל: שיבוליות שטרם הבשילו צילמה ערגה אלוני©

בראש הגבעול נישאת תפרחת מכבד דמוי שיבולת, אורכה 3-10 ס"מ. מורכבת משיבוליות מרובות צפופות באורך 2-3 מ"מ, בעלות עוקץ קצר. שתי גלומות השיבולית דמויות סירה שוות בגודלן וניצבות זו מול זו, אורכן כאורך השיבולת, צבען ירוק בהיר ובכל אחת שני פסי אורך אנכיים ירוקים כהים שנפגשים בקרין (הקצה עליון של הגלומה). המוץ התחתון ביצני, קצר מהגלומות, קטוע בעל שינים קצרות בשפתו וחסר מלען. בכל שיבולית פרח דו-מיני פורה. מכיל 3 אבקנים, השחלה עילית בת 2 מגורות. האבקת הפרחים נעשית ע"י הרוח. הגרגיר (אורכו 2 מ"מ) חלק ופחוס ראשו מחודד. עם ההבשלה ניתק הגרגר ומתפזר בתנועת התפרחת ברוח.

איטן מרצעני: מימין תפרחת עם אבקנים נטויים מטה, בולטים מתוך השיבוליות באמצע: מבנה השיבוליות העטופות גלומות בעלות מוץ קצר. משמאל: גרגירים שנשרו. צילמה ערגה אלוני©

איטן מרצעני הוא מין אנטרופוגני של בתי גידול מופרעים. גדל בעיקר בחבל הים תיכוני בקרקעות כבדות ובבתה (דנין 1983) מצוי גם בשולי שדות ברוב אזורי הארץ למעט דרום הנגב והערבה. פורח בחודשים אפריל-אוגוסט. תפוצתו העולמית: אגן הים התיכון, מרכז ודרום מערב ומזרח בריטניה, צפון-אפריקה, ומערב אסיה. התפשט גם לאוסטרליה.

בסוג **איטן** 17 מינים, 3 מהם גדלים בארץ.

————————

ספרות

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

דנין א (אלון ע עורך) 1983. החי והצומח של א"י אנציקלופדיה שימושית מאוירת. משרד הביטחון, החברה להגנת הטבע כרך 11 עמ' 279.

————————

Native Plant Trust Go Botany Discover thousands of New England plant
https://gobotany.nativeplanttrust.org/species/phleum/subulatums

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 **איטן מרצעני** חד-שנתי עשבוני עם תפרחת מכבד דמוי שיבולת (יוני 2022). פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.

איטן מרצעני חד-שנתי עשבוני עם תפרחת מכבד דמוי שיבולת (יוני 2022)

———————————